

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Ազգային, Քաղաքական, Բանասիրական եւ Զուարճալի

Ժող. Տարի, Թիւ 6

ՇԱԲԱԹ

16/28 Յոսոսոս, 1897

ՊՅՑՄԱՆՆԵՐ. — Ծաղիկի բաժանորդագինն է Տարեկան՝ Պոլսոյ համար 40, Գաւառներու համար 50 դան. : Վեցամսեայ Պոլսոյ համար 25, Գաւառաց համար 30 դան. : Հասը 30 փարայ : Բաժանորդագրութիւնը քիւի վրայ է, տարեկան բաժանորդները պիտի ստանան 52 եւ վեցամսեայները 26 քիւ Ծաղիկի : Պաշտօնական Գրաստունը յանձն կ'առնէ հասոցանել բաժանորդներուն վնասները,

եթէ Ծաղիկի հրատարակութիւնը ո'ր եւ է ազգային հանդիպի : Հանճոցոս նիւթերու վերաբերեալ յարաբերութիւններ եւ քրքակցութիւններ շնորհակալութեամբ կ'ընդունենք : Զգալուած ձեռագիրներ եւ կը ստանան : ՀԱՍՑԷ. — Ծաղիկի վերաբերեալ ամէն ինչ պէտք է ուղղել Պաշտօնական Գրաստունը, Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ, քիւ 14 :

ՅՈՒՂԱՐԿԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԻՆԻՆ ՆԵՆՏԱՐ ԳԱՋԱՋԵԱՆԸ

Ինչպէս յառաջագոյն ծանուցած էինք, չարաթ օրն կատարուեցաւ, Բերայի Ս. Երբորդութեան եկեղեցին՝ հանգուցեալ Յակոբ փաշայի մայր, Տիկին Նեկտար Գաղաթեանի յուղարկաւորութեան հանդէսը, որուն կը նախագահէր Ամեն. Ս. Պատրիարք հայրը, եւ այլ բարձրատիճան եկեղեցականներէ ներկայ կը գտնուէին, Գեր. Տ. Տ. Պետրոս. Մկրտիչ, Հմայեակ Եպիսկոպոսներն, Պատրիարքական Փափանորդ Տ. Գարրիէլ Մ. Վ. Զէվարթեան, Տ. Բարկէն, Տ. Եղբաս Տ. Գրիգոր վարդապետներն եւ բազմաթիւ քահանայներ եւ գպիրներ :

Իսկ բարձրատիճան աշխարհականներէ ներկայ կը գտնուէին, Կայսերական Անձնական Գանձուն նախարար Վսեմ. Միքայէլ փաշա, Վսեմ. Պետրոս էֆ. Գուլումեան, Վսեմ. Սարգիս էֆ. Համամեան Վսեմ. Յարութիւն էֆ. Զէքի եւ այլ երեւելի անձնավորութիւնք :

Օտարազգիներու մէջ կ'երեւէին Ռուսական զեւպանատան թուրքերէնի քարտուղար Ֆէլզուլլահ էֆ. Վէզիրօֆ, Ամերիկեան զեւպանատան թարգման Պ. Ալէքսանտր Կարճիւլօ եւ այլ երեւելիք :

Եկեղեցին լցուած էր համակ խուռն լազմութեամբ, հանդէսն սկսաւ արդարարուած ժամուն, դամբանականը խօսեցաւ Ս. Պատրիարք հայրն, ստանց թուելու բարեգործութիւններն հակիրճ կերպով անցաւ, հանգուցեալ արկնով փափաքը յարգելու համար՝ թողով որ երախտաւորաց սրտաբոխ մաղթանքն բարձրանան առ ոտս Վեհին, որուն սպասու գնաց հանգուցելոյն տաքիրնազարդ հոգին ի վերձարութիւն հանդերձեալ կենաց :

Գաղաղը, որուն վրայ վեց պատկերներ դրուած էին, որոց առջեւն զաւչեայ բարձի վրայ դրուած Բ. Կարգի Շէֆաղաթի պատուանշանը կը կենար :

Մեծաշուք թափօրը եկեղեցւոյն աւագ դռնէն դուրս ելնելուն, դազաղին ծոփերը բռնած էին Գաղաթեան գերդաստանին ի մօտոյ պարագայները. այսպէս յառաջացաւ մինչեւ եկեղեցւոյ միւս դուռը, ուրկէ մեռելակիր կառքը դրուելով, յուղարկաւորաց քառասունի չափ կառքերով տարուեցաւ Շիշլիի Ազգ. գերեզմանատունն ուր ամփոփուեցաւ օրդւոյն քովը :

Մեր խորին ցաւակցութիւնը կը յանտնենք տխրագլած պարագայիցը :

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԲ ԴԱՍՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

« L'éducation a pour but d'élever l'âme en lui donnant la conscience de sa dignité et de sa beauté. »

Félix Dupanloup

Ազգային օրաթերթի մը մէջ մեծ հանդերձ կարդացինք շատ մը յօդուածոց, յորս մեծանուն եւ մեծատաղանդ գրողեան Ռէթէոս էֆ. Պէրպէրեան՝ այնպիսի դիւթիլ եւ սխրալի ոճով մը որ իրեն եւեթ յատուկ է՝ կը ծանօթացնէր մեր Ազգին «Զուրիցերական հանրային կեանք»ը եւ «կրթական հանդէսներն» : Անշուշտ սքանչալի կարդացինք գրական եւ մանկավարժական այդ թանկագին էջերն որք այնքան պատիւ կը բերեն գերահրուշակ մատենադրին որքան պատիւ հայ հանճարոյն :

Բայց՝ ըստ մեզ՝ կարի ապարդիւն պիտի լինէր գուցէ լոկ սքանչալումն, եթէ չուզէնք օգտուիլ միանգամայն այնչափ, խորիմաստ մտածութիւններէ եւ այնքան կորովամիտ եւ անաչառ գիտողութիւններէ :

Եթէ այսօր մեծաւ մասամբ մեզի, հեշտասէր եւ անխորհուրդ երիտասարդութիւն մ'ունինք՝ մեծագոյն պատճառն այն է գուցէ զի չուրջ քառօրէ զարէ մ'ի վեր

ուղած ենք ուսումն (instruction) աւանդել մեր վարժարանաց մէջ եւ ո՛չ թէ դաստիարակութիւն (éducation)։ Այս երկու բառերն զոր որքան յաճախ չփոխած են ու մանք, իրարմէ այնչափ մեծ տարբերութիւն ունին որ՝ մինչդեռ մին ժողովրդոց փրկութիւն եղած է, միւսն մարդկային ընկերութեան վրայ անթիւ աղետից հեղեղ մ'արձակած է յաճախ։ Դաստիարակութիւն կը կայանայ միտք, սիրտ, կամք հաւասարապէս կրթելու, զօրացնելու մէջ։ Եւ այդու կը կազմուին ճշմարտապէս բարոյական եւ իրապէս մեծ մարդերը։ Իսկ ուսումն որ նպատակ ունի միայն մտաց մշակումն, զանց ընելով եւ յաճախ իսկ իրանգարելով մարդկային հոգեոյ միւս կարողութիւնները, հետի հանրութեան օգտակար անդամներ արտադրելէ, կը բազմապատկէ թիւն այն անարգ, մոյլի, յոռեկիրթ (mal élevé) անձանց՝ որք ապականութեան եւ թշուառութեան գործիներ կարեն լինել եւ ո՛չ այլ ինչ։ Արդարեւ վերջին երկու դարուց բազմադիմի փորձերն յայտնապէս ապացուցին սա ճշմարտութիւն թէ՛ ոչինչ աւելի աղիսարք եւ կործանարար մարդկային ընկերութեան, քան յարադրածներ որք ուսեալ եւ։

Եթէ միտքն պէտք ունի գիտութեան, սիրտն ալ ոչ նուազ պէտք ունի բարութեան, ազնուացման, եւ կամքըն կորովոյ եւ զօրութեան։ Չէ մարթ անսեսել զայս եւ լինել անպատուհաս։ Ունին դնենք բազմադիմի՝ հանճարաշատ հայ դաստիարակին որ արժանաւոր մեկնին է Պ. Էօթէն Ռիչարթի։ «Պէտք է խորհիլ զոր հոգիները, բարոյական արիւթիւնք աւելի թանկագին եւ աւելի օգտակար են ժողովրդի մը քան նոյն իսկ ներհուսութիւնը (էսթետիկան)»։ Ահա՛ այսպիսի տեսութիւններով Զուլիգերայի պետական մարդը գէտ կ'ելլէ արդի կրթութեան եւ անոր հիմնական բարենորոգման պէտքը կը հռչակէ։ «Ստիպողականութիւն կայ վերստին ձեռք առնելու դաստիարակութեան գործը, նոյն իսկ իւր հիմերուն մէջ, զայն հիմակուրէն աւելի լաւ հասկնալու ու անոր լաւագոյն բաշխում մ'ընելու համար։ Իմացականութիւններն ձեռնակեցեալ շաւ եւ, խիղճներ կազմելը շաւաղոյն պիտի ըլլար։»

Եթէ գիտութեան եւ յառաջգիմութեան տիպար հռչակեալ ժողովուրդք հարկ կը համարին վերստին ձեռք առնուլ դաստիարակութեան գործը, նոյն իսկ իւր հիմանց մէջ, սրչափ առաւել եւս ստիպողականութիւն կայ մեզ համար խորհիլ եւ գործադրել ամեն այն բարեփոխումներ, սրոց թերին կարծուածէն աւելի վնասարեւ եղաւ մեր ոտորաբախդ Ազգին։

Ահաւասիկ ուրիշ ոչ նուազ սքանչելի խորհրդածութիւններ, որոց ընթերցումն երկար (mea culpa) ներ պէտք է խլէ շատ մը պաշտօնական մարմիններէ։ «Կրօնական կրթութեան համար կատարուած մրցանակաբաշխի հանգէներուն մէջ տեղեկագիրը կը ծանրանայ մասնաւորապէս այն կրթութեան կարեւորութեան վրայ։ Գառութի մէջ (ժընէվի մօտակայ թաղ մը) տեղեկաբերը որ ժողովրդագրիտ մէր, կ'ըսէր թէ տղոց կրօնական եւ բարոյական ուսմանց կարեւորութիւնը պայծառապէս դուրս կուգայ այն իրողութենէն թէ ընկերութիւնը պարկեշտ, ուղղաբարոյ, խղճամիտ տարբերու պէտք

ունի՝ վնասակար տարեց աղետարեւ ձգտումները հակադրելու համար։» «Կէս դարէ ի վեր, կ'ըսէր զարձեալ, գիտութիւնը ահագին յառաջգիմութիւններ ըրաւ, պարսիք հպարտ ըլլալ ասոր համար։ Գիտութեան նըպատակն է մերձեցնել զմարդիկ, լուսաւորել զանոնք, առաջնորդել զանոնք այն ճամբուն մէջ որ կը տանի իւրաց ներկայ վիճակէն գերազանց վիճակի մը։ Բայց խորհողին համար մեր արդի ընկերութիւնը իւր ծոցոյն մէջ կը կրէ անտային սերմեր զորս վասնզուոր է թողուլ աճիլ, զի եթէ ըլլայ որ յառաջ բերեն իրենց արդիւնքներ, մեծ կը լինի յետագնացութիւնը։ Ահա՛ սորա համար կրօնի ուսուցիչք պարսիս արմատացնել պատահութեան սրտին մէջ քալուցն գեղեցկին, ճշմարտին սէրը, սէրն այն ամէն բանի որ մարդը տկար ընտելեան ստորին բնագոյններէն վեր կը բարձրացնէ։»

Կը կարծենք մեր սիրելի ազգայնոց ազնիւ մասին երախտագէտ զգացմանց թարգմանն հանդիսանալ, երբ փութանք ջերմագին շորհակալութիւն յայտնել առ մեծահանճար հայ մասնագիրն, գերահռչակ Ռ. Պէրպէրեան, եւ ինչպէս խոնարհարար որ հաճի միշտ ի հետուստ իսկ հաղորդել մեզ իւր փրկարար՝ տղնուարար զաւաժարներն եւ մասնանիչ ընել զեղծումն ու վրէպն որ ամեն ճշմարտ յառաջգիմութեան սպանիչներն են։ Ապագայն նաեւ երախտագէտ հիացմամբ պիտի յիշէ հալութեան դաստիարակն եւ ուղղամիտ, արդարակարող մասնագիրն։ Ապագէն ո՛վ աւելի իրաւունք ունի ընդհանուր Ազգի մը երախտագիտութեան քան նա որ ցանգ ճշմարտութեան եւ ուղղութեան ախոյեանն է հանդիսացած անվեհեր։ ո՛չ ապագէն «Ճշմարտութիւնը ամենեկն քանկագին պարգեւն է որ կրնայ տրուիլ մարդկային իմացականութեան մը»։

ՊԵՏՐՈՍ ՔԼԱՎԵԹ

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ԱՔիյօն Գարահիսարէն նամակաւ մը հետեւեալ արձակ բանաստեղծութիւնը մեզ զրկուած է, որուն հեղինակը կ'ըսէ թէ «Գրուածներս Հ. Ալիշանի, Խ. Նարպէյ Սրբազանի, Ա. Մ. Գարազանի բարձր գրուածաց արժանի դատուած է» կը փութանք հրատարակել զի իր նամակովն կը խօստանայ այնպիսի ոճով գրել, որ խրմրապրական ոճէն շատ բարձր լինի. ուստի մեծարոյ ընթերցողներէ կը խնդրուի, որ ուշի ուշով կարգան յետագայ ջնաչխարհիկ երկը։

ՆՄՈՅՇ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ

Գ ԻՄԱՏՏԻՊԲ ՍՈՒՐԲ ՍԱՆԴԻՍՏՈՅ ԿՈՒՍԻՆ

Անոր գէմբին լուսաշուշան պարուտակին սպիտակութիւնը՝ այգուն այգուն սիւզածըփիկ ամպոց վրայ սփռուած լուսաթուրմ վարդից ծիրաներիւն մեղմանոյց գունով գեղեցիկեալ կը նշողէր վառ ի վառ. գոգցես իւր այտին եղեմատիւ գրգռանին վրայ թաւեայ փափկութիւն մը տարրակերպելով. իսկ մեծ ու մեղոյ աշ-

կունքը հոգեզմայլ չնորհաց եւ քնքշանաց անճառ քաղցրութիւն մը կը ճառագայթէր :

Անոր զիմառիպը աղանեկան աչքի հեղանոյշ աղուականութեան եւ դէտոյական ակնարկի վեհանոյշ ազնուականութեան չնայխարհիկ բազմազանութիւն մի էր գողցնու : Եթէ այն փարփառ ու լուսավառ աչկունքը սիրոյ բարբառ մի արձակէր , հսկայ երկրադունտը իւր քընքուշ ոտքին տակ քաղցր զմայլման անբաւական մէջ պիտի խորասուղէր :

(Իբր) եղիմաղուարճ դարուն մը , կը ծաղկէր նա , ոյր երկնային էր դեզն ու թոյր , բայց երկրային՝ հրապոյր , ոյր զմայլումն էր անհուն , իսկ հեշտանքն անանուն (այսինքն անբացատրելի) : (1)

Բայց նա իւր հոգեռոյն վեհութիւնը՝ Աստղիկ , այն է սիրոյ հրէշ հրիշտակին առջեւ չէր ուզէր խոնարհեցունել : Իւր սեւ արտեւանունքը՝ ոչ թէ սիրոյ նետեր այլ լպիրշ նայուածքի ղէմ տէգեր կը տեղացունէր :

Իւր նայուածքը՝ նուազիցունելու մօտ զմայլում կը պատճառէր տեսողի , եւ խենթեցունելու մօտ՝ յափշտակութիւն , անիկայ կեանքէն՝ 'ի մահ մահէն՝ 'ի կեանս կառաջնորդէր , Արքայութիւնէ դոժիք , դոժիքէ արքայութիւն տարուբերելով , ի մի բան՝ մէկ վայրկեանի մէջ գողցնա կը մեռցունէր եւ կը վերակենդանացունէր միանգամայն : Քանզի անոր դեղոյ հրապոյրը սլաք մի էր մտահոգի , եւ ժպտին քաղցրութիւնը ճառագայթում մի էր կենսածաւալ : Երանի՜ զինք տեսողներու եւ առտեւ երանի չ'տեսողներու : (2)

ԽԱՋԱՏՈՒՐ Ս. ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՎԱՐԺՈՒՀԻ

Բարձրագոյն (միայն գոյնով) ընտանեանոյ ոմանց մէջ , սովորութիւն է որ տղաքներն դպրոց չեն զրկեր , այլ վարժապետ կամ վարժուհի մը ամսական տալով , իրենց տղաքը տան մէջ կը կրթեն , որ կը սրկրթուին խեղճ պատանեակներն :

Տղայոց այս անկրթութիւնը , չի կարծուի թէ վարժուհեաց ապիկարութենէն է , այլ մայր տանտիրանաց մեծամտութենէն , որք վարժուհի մը՝ մինչեւ իսկ , ծրմայրութիւն ընել տալ կը յաւակնին :

Մենք , 'ի մօտոյ կը ճանչնանք «հայլաֆ» դասուն վերաբերող gâté տան տիկին մը , որ տղոցը վարժուհոյն օր մը կը հարցնէր թէ՛ թիավարել գիտէ՞ , սեփական կոնստոլան Պէօյիւք տէրէյն Եէնի մահալլէի Բաղար պաշին տանելու . եւ , իրաւունք ալ ունէր , որովհետեւ տղաքը քնացեր էին , վարժուհին գործ չունէր , կրնար խօստմիա-վայրը տանիլ զինքը՝ եթէ փոքր ինչ թիավարել գիտնար մանկանց ուսուցիչը : Մակուկավարը՝ ուր էր պիտի հար-

ցունեն թերեւս , այս տեսակ պարագաներու մէջ , այրե-րէ աւելի կանանց հաւատարմութիւն կրնան բարձր տա-տիճան տիկնայք . միայն թէ , ցաւալի է որ , ծովային մարդանքներու զեռ անընտել են մեր վարժուհիներն . եւ այս ալ , տան վարժուհիներ պահող երեւելի տիկնանց ոմանց համար , խօստովանելի է թէ նշանաւոր պա-կաս մ'է :

Անցեալներն՝ տիկին Մարիամ՝ որ այժմ բարեփոխուելով , մատամ Մառի եղած է , տղջկանը վարժուհիին կըսէր :

— Էօթէնը հագուեցուցի՞ր . . . :

— Այո տիկին :

— Հաղար անգամ քեզի ըսած եմ որ ինծի մատամ ըսէ . հապա Արամը . . . :

— Ինչ որ ըրի պարտէղէն վեր գալ չուզեց :

— Ոհ Աստուած իմ , մինակը պարտէղ թողուցիր , խենդեսնէ խենդեմ ըսէ , հաստը զլուխ , այդ տեսակ վարժուհիներն ո՞ր դպրոցը սորվեցար . . . :

— Ինչ ընէի տիկին , էօթէնը . . . :

— Դարձեալ տիկին կըսէ , զիսմամը զիս բարկացնել մտադրած ես , չո՛ւտ , զնայ Արամը պարտէղէն առ վեր բեր :

— Մինակը չէ մատամ , պարոն Սեփոնի հսկողու-թեան յանձնած եմ :

— Ապո՛ւշ , նախապէս ըսելու չէիր որ դող չենէի :

— Չը թողուցիք որ ըսէի տիկին :

— Դարձեալ տիկին , չուտ դուրս ել , դէմս մի կենար . . . վարժուհին համակերպելով դուրս ելաւ , բայց մա-տամը անմիջապէս ներսէն գոչեց :

— Վարժուհի՛ . . . :

— Հրամմեցէք մատամ . . . :

— Գնայ էֆէնտիյին ըսէ որ զիս չը տեսած չեր-թայ :

— Գլխուս վրայ . . . :

— Ո՞ր կերթաս կոր պինդ գլուխ , դեռ ըսելիքնիրս չի լմնցուցի . . . :

— Կըսպասեմ մատամ . . . :

— Կըսպասե՛մ մա՛տամ , ինչ կոչտ Ֆուադ . պար-տիպանին ըսէ որ մատամ աը Սէնմանին աղաչէ որ կէս ժամուան համար ժիւրութիւնութօքօռը ուզէ :

— Ներեցէք մատամ չի հասկցայ , գլուխ օսկորը ինչ է :

— Քէլէպէ՛թ - կորիւր դիմացէս , պարզ դաղիէրէնն անգամ չես գիտեր :

— Թողութիւն մատամ , բառերն այնչափ չուտ սր-տասանեցիք որ չի կրցի հասկնալ :

— Հոս չի հասկցուելու ինչ կայ , մատամ աը Սէն-մանին նոր չինել առած ժիւրը ու ժիւրութօքօռը զրկէ :

— Հասկցայ , կիսաշրջագգեստը ու մէջքի սեղմա-նը կուզեք , ես թէ եւ հասկցայ , բայց չեմ յուսար որ պարտիպանը կարենայ հասկնալ :

— Թուղթի մը վրայ դրէ ձեռքը տուր , հիմայ հրա-մաններս մէկիկ մէկիկ կրկնէ տեսնեմ :

— Էֆէնտիյին պիտի ըսեմ որ մատամը չի տեսած չերթայ , եթէ մինչեւ հիմայ դացած չէ . պարտիպանը

(1) Հեղինակին կողմէ եթէ ամեն բառերուն այսպէս բացատրութիւն տրուէր գէշ չէր ըլլար : Ծ. Խ.

(2) Վերոգրեալ Դիմատիպին (Ֆիզիոնոմիին) նկարա-գիրը յօրինած ենք սքանչելագիծ պատկերի մը նայելով : Ծ. Լ.

մատամ տը Սէւմանին պիտի զրկեմ տոմսակաւ մը խնդրելով որ կէս ժամուան համար, ժիւրը ու ժիւթօքօքը զրկէ :

— Այսչափ միայն . . .

— Եթէ չեմ սխալիր, ուրիշ հրաման չի տուիք :

— Քեզի չըսի՞ որ միւսիւ Սեփոնին ըսէիր թէ զինքը հոս կըսպասեմ :

— Մեզ մտիկ ընող ընթերցողները վկայ կը կոչեմ, որ այդպիսի բան մը չըսիք :

— Բացորոշ կերեւի որ ցնդեր ես, օ՛հ մօնտիէօ, ըսածն ալ չի գիտեր, տղաք դասախօսել ե՞րբ պիտի սկսին :

— Այս գործերս լմնցուցածիս պէս, այն պիտի սկսիմ եթէ սակայն ուրիշ գործ մը չի յանձնարարէք :

— Մարիէթը զրկէ որ զիս հագուեցնէ :

— Շատ աղէկ . . .

— Այսօր Մարիէթը հետս պիտի տանիմ, մուսլին ֆուսթան դուն արդուկէիր :

— Որ ժամուն պէտք է մատամ :

— Առ առաւելն ժամէ մը պատրաստ ըլլալու է :

— Այն ատեն տղոց ցորեկուան դասախօսութիւնը ետ պիտի մնայ :

— Մէկ ֆուսթան արդուկելը քանի՞ վայրկեան կը տեւէ :

— Պիտի ջանամ որքան որ կարելի է, շուտ կատարել ձեր հրամանները. ուրիշ ըսելիք մը ունիք :

— Ունիմ, սակայն այս ըսածներս անգամ մը լմնցուելոյ որ, միւս ըսելիքներս կատարես :

Վարժուհին դուրս ելնելու պահուն, մատամ Մառի յաւելցուց .

— Տես, պիտի մոռնայի. վարժուհի . . .

— Հրամայէ . . .

— Զգեստարանէն Լիլա Գօռսաժըս, դու ձեռքովդ մօտիւթային տար, ըսէ որ երկու քովէն մէկ մէկ մատ թող նեղցնէ, բայց այս յանձնարարութիւնս նախկին ապրսպրածներս վերջացնելէ ետքը կատարէ. գորսաժըս ժամէ մը պէտք է, գիտցած ըլլաս :

— Բայց ես ասոնց ո՞ր մէկին համար, կաղաչեմ եթէ կարելի է, գօրսաժը Մարիէթին հետ զրկեցէք մօտիւթային :

— Մարիէթը զիս պիտի հագուեցնէ, նայէ, աղէկ միտքս եկաւ. կէս ժամ կայ ըսի քեզ որ Մարիէթը զրկես, դուն հոս կեցեր կը խօսիս :

— Միթէ իմ ուզելովս է որ կեցեր եմ, հրամաններու տեղատարափին առաջը չի կրցինք առնել, ես հոս վարժուհի՞ եկայ թէ, սպասուհի, տաաա, խոհարար, մօտիւթա :

— Այդ ի՞նչ համարձակութիւն է, քու մատամիդ դէմ այդ աստիճան յոխորտա՛լ . . .

— Դուք պատճառ տուիք մատամ. միեւնոյն ատեն երկու ձեռքերու քսան եւ չորս գործ չեն յանձնարարեր :

— Քանի որ կը վճարեմ, ամեն բան պիտի ընես ինչ հասկցար :

— Բայց ես այդ պայմանով չեմ եկած, իբր վարժուհի հոս եկած եմ :

— Ինչ ըսել է, վարժուհիները մատամներու նման, միթէ վերին անկիւնը կը քաշուին կը նստին :

— Քանի որ դեռ չէք ըմբռնած լծէ՛ վարժուհիին եւ սպասուհոյն տարբերութիւնը ինչ է, ալ ես հոս գործ չունիմ տիկին :

— Գարձեալ տիկին. քեզի հազար անգամ րաի որ ինծի մատամ ըսէ, մեծիդ ըսածը չի կատարելը անկըթութութիւն է :

— Տիկին, երբ հայերէն խօսիմ, դուստ հայերէն կը խօսիմ, անանկ օտարամուտ Ֆրանսական բառեր գործածելով, ծիծաղելի չեմ կրնար ըլլալ :

— Ըսել է որ ես ծիծաղելի՞ եմ, այս աստիճան յանդգնութիւն :

Մատամը վարժուհոյն ըմբոստութեան դէմ վերջին աստիճան գայրացած, զանգակին մետաքսեայ լարը այն աստիճան ուժգնութեամբ քաշեց, որ լարը լրթկելով ձեռքը մնաց. հետեւաբար որահին դուռ բացուելով, միւսիւ Սեփոն ու Մարիէթ ճառագարանօք ներս մտան :

— Մարիէթ, հրամայեց մատամը, սրվոր հետ գնայ ձերմակեղենի պայուսակը աղէկ մը աչքէ անցու :

— Տիկին, ըսաւ վարժուհին, տիկնոջ այս աստիճան գռեկութեան զիջանիլը տեսնելով, պայուսակս հոս բերել տուր եւ դու անձամբ պրպտէ, ես յիշուել աղքատ եմ, բայց պատիւ ունիմ :

— Վայրկեան մը տուելի հոս կենալի չեմ ուզիր, դացէք օրիորդ. ձեզ ալ կաղաչեմ միւսիւ Սեփոն, զրկեցէք Դաւթեան գործակալութեան որ ընտրող պիտի վարժուհի մը զրկէ :

Վարժուհին առանց պատասխանելու դուրս ելաւ սենեկէն եւ նոյն օրը մեկնեցաւ տունէն, իսկ գալով Դաւթեան էֆ. Գ. գործակալութեան, չենք յուսար թէ կարենայ գտնել ընտրող պիտի վարժուհի մը նմանօրինակ տան մը համար. իսկ հակադարձին լռելիք չունինք, համետը վրայէն հանելով, կրնայ զրկել հաստ մը :

ՆԿԱՐՆԵՐ

Հարուստ մեծատան մը կահադործը իր առնելիքին հաշուեցուցակը ներկայեց տան տիրոջ :

— Ընդ ամենը որչափ է :

— Քառսուն հինգ ոսկի 35 դրուշ :

— Դեր հաշիւ բան մը առած չէ՞ք :

— Ո՛հ, այո տէր իմ, ձեր մեծութեան գործակալութեն ապտակ մը :

Ֆրանքլին կ'ախորժէր կատակներ ընել իր սեւամորթ սպասաւորին հետ :

— Յիշուել կ'ըսեմ, ըսաւ օր մը, դու աղքատական ըլլալու համար ծնած ես, բայց ինչ սպաս որ օրն ի բուն աշխատելու դատապարտուած ես :

— Մասա, պատասխանեց խափշիկը. այս երկրին մէջ ամեն բան կ'աշխատի, ջուրը կ'աշխատի, հովը կ'աշխատի, հօրը կ'աշխատի, մօխը կ'աշխատի, չուները կ'աշխատի, կովերը կ'աշխատին, ձիերը կ'աշխատին, մարդիկ կ'աշխատին ամեն բան կ'աշխատի, բացի խոզե-

րէն, որոնք կ'ուտեն կը խմեն եւ տղամարդաւ կը պառկին. ամենեւին չեն աշխատիր, ըսել է որ, այս երկրին ազնուականները խողերն են:

* * *

Տիկին մը իր ամուսինէն ապտակ մը կուտէ, անմիջապէս փաստաբանի մը կը դիմէ, իտորհուրդ հարցնելու թէ էրկանը դէմ դատ բանալով, կրնա՞յ պատժել տալ զայն:

Փաստաբանը կը պատասխանէ թէ «անօգուտ է դատ բանալն» կինը յուսաբեկ տուն դառնալուն, ամուսինը՝ որ կնկանը փաստաբանի դիմելը գիտէր, ծաղրածու դէմքով մը հարցուց:

— Ապտակին գործը ի՞նչ ջուրի վրայ է:

— Բանի որ ըսին թէ բանի մը չի ծառայէր, ետ կուտամ զայն ըսելով, էրկանը երեսին ուժգին ապտակ մը իջաւ:

* * *

Բերայի գլխաւորէն մէկուն մէջ. թղթախաղի ատեն, երկու խաղացողներէ մին, թղթերը թողուց ելաւ:

— Ուրիշ չե՞ս խաղար:

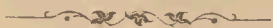
— Շիտակ չէք խաղար կոր:

— Ի՞նչ ըսել կուզէք, պարոն:

— Ըսել կուզեմ թէ, պարզապէս խարդախութիւն ըրիք:

— Ա՛հ, անարդեցիք դիւ պարոն, հատուցում կը պահանջեմ. եւ հիմայ, այս վայրկենիս, երկուքէս միոյն մարմինը հո՛ս, դեռինք փոռելու է:

— Ես կերթամ կոր պարոն, դու ուզած տեղդ երկընցիք փոռէ ըսելով, պաղ արեամբ մեկնեցաւ գլխաւորէն:

Վարդապետ մը կրօնքի վրայ կը խօսեր պառու կրնկան մը հետ: Հետկնալու համար թէ իր խօսակցը լաւ ըմբռնած է իր քրիստոնէականի դասերը, հարցուց պառուին թէ քանի՞ են եկեղեցիին խորհուրդները:

«Վեց հատ են ըստ պառաւը, եւ սկսաւ մէկիկ մէկիկ համբել, մէկը միայն մոռնալով:

— Հապա ամուսնութիւնը, հարցուց վարդապետը, այն սուրբ, քաղցր եւ հաճելի միութիւնը ինչո՞ւ կը մոռնար:

— Ա՛խ, յարեց պառաւը, եթէ ամուսնութիւնը այդչափ անոյշ բան է, ինչո՞ւ չէք փութար ճաշակել ա՛նոր քաղցրութիւնները:

* * *

Մարդ մը որ շատ սիրուն աղջկան մը հրապոյրէն զգլխած էր, ըսաւ անոր.

«Եթէ իմ վրայ սէր ունենայիք, սա ձեր մօրը հալածանքէն ու դժկամութենէն ազատելու համար, ուրիշ տեղ մը կ'երթայինք մեր սիրոյն քաղցրութիւնները ճաշակելու, բայց... ի՞նչպէս ընենք, մէր երթանք:

— Անոր համար հոգ մի՛ ընեք, ըսաւ անոր պարկեշտասուն օրիորդը, բաւ է որ առիւս այդ փափաքը արթնցնէք:

* * *

Տիկին մը, կը շնորհաւորէր բառարանի մը հեղինակը որ իր բառարանէն դուրս ձգած էր բոլոր անպարկեշտ բառերը:

Հեղինակը պատասխանելով՝

«Ի՛նչ, տիկին, ըսել է որ այդ բառերը փնտռել էք բառարանիս մէջ:»

* * *

Պարոն մը սիրուն կնկան մը հետ կը խօսեր:

Ոտակցութեան նիւթը շատ ճոխ էր, կանանց թերութիւններուն վրայ կը ճառէին:

Պարոնը անխորհուրդ կերպով մ'ըսաւ:

«Միայն երկու կին գիտեմ, որոնք կատարելապէս պարկեշտ են:

— Ո՛րն է միւսը, հարցուց նրբամիտ կինը իր խօսակից պարոնին:

ԵԼԵՔՏՐԱՎԷՊ

Ժամանակաւ ես ալ հրիտաւարդ էի:

Հետեւաբար սիրտ մը ունէի:

Սիրտ մը որ կը բարախէր:

Կը բարախէր... անոր սիրովը հրատուցոր:

Բայց, ա՛հ... Ո՛հ, ձուկէ մը աւելի անտարբեր էր իմ հոռաչանքներուս, ու ձուկի մը պէս համր ինձ նըկատմամբ:

Օր մը վերջապէս, հաճեցաւ խօսք մը ուղղել ինձ, որ դիւ քաջալերելու բնութիւնը չունէր, աւա՛ղ:

— Իմ սիրտս քարէ՛ չինուած է, ըսաւ:

Ու ես պատասխանեցի:

— Ապառաժէ՛ չինուած է իմ սիրտս ալ:

Ու սապէս շարունակեցի:

— Բայց, ո՛վ իմ գեղուհիս, կը հաճիք իմ պարտէզիս մէջ նետել քու այդ քարէ սիրտդ. պարտէզիս մէջ որպէս զի զբախտը ըլլայ այն Եղեմական:

— Ծաղրածո՛ւ, դոչեց քարեսիրտ գեղուհիս, ու քրքիչ մը արձակելով պարտէզիս մէջ նետեց իւր այդ քարէ սիրտը:

Այդ քարը՝ զնաց զարնուեցաւ իմ խեղճ սրտիս, որ քար էր նմանապէս, եւ այդ բախումէն կայծ մը ցատկեց, կայծ մը սիրոյ, որ հրդեհ մը եղաւ ետքը:

Արդ հրդեհը մօրած է հիմայ, բայց անուշ յիշատակ մը մնացած է անկէ:

Հրդեհ մը... որ անուշ յիշատակ մը կը թողու. սիրոյ կրակը միայն կրնայ ըլլալ այն:

ԵՍ

ԱՌԱԿԱՒՈՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Նախանձոս ամուսինը

... Մարդը դուռը բացաւ, եւ սարսափահար մնաց առջիւր պարզուած տեսարանէն: Սենեակին մէջ, իր կինն եւ բարեկամը յանցաւարտ զիրքի մը մէջ կը գլուխէին միասին:

Նախատուած ամուսինը ծայրագոյն գայրոյթով մը երկու սիրահարներուն վրայ յարձակելով, այնքան սաստկութեամբ հարուածներ տեղացուց, որ անշուշտ գետինն ինկան երկունքն ալ:

Երկու ամիս ետք ցկեանա շղթայակապ աշխատութեան դատապարտուած էր :

Բարոյական

Առանց դուռը զարնելու սենեակէն ներս մի մանէք :
ԵՍ.

Դարավերջիկ կեանքը .

— Ո՛հ , միակ մայրաքաղաք մը կայ , որ կարող է կատարեալ զիւրակեցութեան մը միջոցները հայթայթել : Այո՛ , ես երբ Բարիզ եկայ , հարիւր Ֆրանք միայն ունէի զրպանս . մինչ հիմայ . . .

— Հիմայ . . .

— Հիմայ , արդէն հարիւր հազար Ֆրանք . . . պարտք ունիմ :

* * *

Փորձուած հաւատարմութիւն .

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Գօննէքթիքըտ քաղաքին գերեզմանատան մէջ , գերեզմաններու տարօրինակ խմբակ մը կայ : Այս խմբակին մէջ տեղը գտնուող միակ գերեզմանին շուրջը կան ուրիշ չորս գերեզմաններ , որոնց տապանաքարերուն վրայ այսպէս գրուած է :

Իմ առաջին սիրեցեալ կիսն

Իմ երկրորդ սիրեցեալ կիսն

Իմ երրորդ սիրեցեալ կիսն

Իմ չորրորդ սիրեցեալ կիսն

Ու մէջտեղի գերեզմանաքարին վրայ գրուած են սա բառերը , որք խիստ սրտայոյզ իրենց լակոնական համառօտութեանը մէջ , մեր հաւատարիմ անուսինը :

* * *

Թիւրիմացութիւն ,

Տիկինը . — Ինչ գեղեցիկ մուշտակ մըն է հագած-նիդ ո՞ր կենդանիին է արդեօք :

Պարոնը . — Իմինս է :

* * *

Սիրոյ հորիզոնը ,

Հարուստ հողատէր մը՝ աղջկանը ձեռքը խնդրող երիտասարդին ուղղելով խօսքը , կ'ըսէ .

— Տեսէ՛ք , երիտասարդ բարեկամս , որչափ հեռուն որ կրնան նշմարել աչքերս , իմինս են այս հողերը , եւ օր մը ամբողջովին աղջկանս պիտի ըլլան անոնք :

Երիտասարդը՝ խօսքը աղջկանը ուղղելով .

— Անշուշտ ձեր հայրը կարճատես չէ , օրիորդ :

* * *

Առած . Կնոջ մը գաղտնիք հաւատալը՝ ապակիին տակ պանքտոմս մը պահելու կը նմանի :

ԵՍ.

* * *

Պարահանդէսի մը մէջ երիտասարդ մը , զեռահաս կնոջ մը պարել կառաջարկէ .

— Ներեցէ՛ք պարոն , ձեռնոց չունեցողի մը հետ չեմ կրնար պարել , կը պատասխանէ կինը :

— Վնաս չունի , կըսէ երիտասարդը , պարէն վերջը ձեռքերս կը լուամ :

* * *

Պարոն , ինչո՞ւ համար ձեր ամառուան տունը երեսէ ձգեցիկ :

— Բծիչկները արդիւնցին խոնաւութեանը պատճառաւ եւ ըսին թէ՛ եթէ երկու տարի եւս նստիս , անպատճառ կը մեռնիս :

— Ուրեմն այդ տունը զոքանչիս համար վարձեմ :

* * *

Դեղավաճառ մը իր սպասաւորին :

— Երէկ տիկին Մ . . . ին համար շինուած դեղը տարի՞ր , շատ կարեւոր էր :

— Այո , տէր իմ , եւ ապահով եմ որ խմած ալ է դեղը :

— Ինչէ՞ն գիտես :

— Այս առտու նոյն փողոցէն անցած պահուս , տեսայ որ թաղման հանդիսի պատրաստութիւն կար :

* * *

Մարդ մը բարեկամին .

— Երազիս մէջ քեզի հետ տեսնուեցայ եւ բաւական խօսեցայ :

— Թողութիւն կընէք որ ձեզի ականջ չեմ կախած :

* * *

— Ինչ տարբերութիւն կայ ժամացոյցի մը եւ կնոջ մը միջեւ , հարցուց կին մը երիտասարդ սպայի մը :

— Տիկին պատասխանեց սա , ժամացոյց մը , ժամերը կը ցուցնէ , իսկ ձեր քով ժամերը կը մոռցուին :

Գ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՊԱՂՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ
Սուրբան Համալ ճաշսէսի թիւ 14, Կ. Պոլիս

Ե . ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ԲԱՌԱՐԱՆ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ - ՀԱՅԵՐԷՆ

Գիւն 22 Ղրշ .

Սոյն Ֆրանսահայ բառարանը յօրինուած հետեւողութեամբ Լիզուէի տիեզերական բառագրքին , կը պարունակէ Ֆրանսերէն լեզուին զրեթէ բոլոր բառերն իրենց բոլոր առումներով , որպէս եւ ամենէն զործածական ոճերն : Տէմիրճիպաշեան էֆէնտի բառաշինութեան մասին իւր ունեցած մասնաւոր յարմարութեամբն որով բազմաթիւ բառերով ճոխացուցած է հայ լեզուն , դատած է լիզուէին պակսած գրական , գեղեցկագիտական , իմաստասիրական , գիտական եւ արհեստական բառերուն հայերէններն , այնպէս որ կատարեալ բառագիրք մը կրնայ համարուիլ Բառարանս ունեցած այս երեւակ առաւելութեամբ , այսինքն առաւելութիւն Ֆրանսերէն բառից , առաւելութիւն նոր առմանց , առաւելութիւն 15—20,000 նորակերտ հայերէն բառից :

Այս բոլոր առաւելութեամբ Ֆրանսահայ Բառարանս . որ կը պարունակէ իրր 1000 երես , կազմեալ կը ծախսի անօրինակ գնով :

ԿՈՐՈՒՍԵԱԼ ԿՏԱԿԸ

ՆԵՂԻՆԱԿ

Յ. Մ. ՀԱՃԵԱՆ

— Քանի որ այդպէս է, իմ վրաս վստահ եղիր, եւ թող որ ես գիտցածս ընեմ։

— Շատ լաւ ուզածիդ պէս վարուէ, սակայն սաչափ ըսեմ թէ, եթէ այդ տղան կորսնցնելու ըլլամ, գրեթէ բոլոր ապագաս կը կործանի։

— Միթէ այս տղուն ընտանիքը չա՛տ հարուստ է հարցուց Անկելքայի աշխոյժիւ։

Տիմիթրո առանց ուղղակի Անկելքայի պատասխանելու, ինքնիրեն մոլտաց։

— Ահ, եթէ կարենայի անգամ մը այդ տղուն մայրը գտնալ... այն ատեն...

— Այն ատեն ի՞նչ... ըսաւ Անկելքայ։

— Ոչ ինչ — հիմայ ըսել է թէ վաղը տղան նկուղէն պիտի հանես այնպէս չէ։

— Այո։

— Կը խօստանա՞ս որ լաւ պիտի հսկես իւր վրայ։

— Անհոգ եղիր կըսեմ քեզ։

— Ուրեմն վստահ սրտով կը մեկնիմ, ց'տեսութիւն։

— Երթաս բարով, պարտէզին գոնէն դուրս ելիր, եւ գիւղին փողոցները պտոյտ մը ընելէ ետքը մեկնէ։

— Ինչու համար։

— Պիտի ըսեմ թէ տղան տարեր էիր, ետ բերիր։

Շատ լաւ ըսելով, մեկնեցաւ Տիմիթրո. Անկելքայի ալ պարտէզին դուռը գոցելով խրճիթ մտաւ։

Անշուշտ Անկելքայ նկուղը պիտի իջնար զիս հանելու եւ նկուղը պարապ գտնալով, խոյս տուած ըլլալս պիտի հասկնար եւ բացուած ծակէն փայտանոցէն անցնիլս պիտի գուշակէր, ես որ դեռ հոն կեցէր էի. անմիջապէս դուռը բանալով խոյս տալ ուզեցի։ Դուռը կըղպուած էր, ալ կրնաս երեւակայել զգացած սոսկումս։

— Վայ չար սատանայ գոչեց Պետո, ըսել է թէ ճագարի մը պէս փայտանոցին մէջ բռնուեցար։

— Բարեբաղդաբար նոյն վայրկենին, խորհուրդ մը միտքս լուսաւորեց. անմիջապէս բացած ծակիս քով վազեցի եւ սողոսկելով նկուղս անցայ եւ որչափ կարելի է հանած քարերս դարձեալ իրարու վրայ տեղաւորելով ծակը գոցեցի։

— Ատի պարզապէս ոտքով գլխով անոր ճիւղանելուն մէջ նետուել ըսել է, անխելքութիւն ըրեր ես, քեզ անգամ մը գիւղացուց ցոյց տալէ յետոյ, ով կարգիլէր զինքը քեզ զարձեալ նկուղը չի գնելու։

— Ամենեւին, եթէ զիս դարձեալ բանտարկէր, մատս միայն դպցունելով ծակը կրկին կրնայի բանալ։

— Ճիշդ է, իրաւունք ունիս, կը տեսնեմ որ ընկեր, կարծածիս չափ տխուր չես եղեր, ինչ որ է, յետոյ ինչ եղաւ։

— Անկելքայի ինծի հաց եւ ջուր բերիլու ժամանակն էր, երբ վերջապէս դուռը բացուելով Անկելքայ

ներս մտաւ, այս անգամ առանց ճրագի եկած էր, եւ, անլուր բան, փաղաքուշ ձայնով մը ըսաւ։

— Քիչ մը խելքդ գլուխդ փողոցի՞ր ծօլակոտ, թէ ոչ քեզ մկան մը պէս դեռ այս մութին մէջ թողում։

— Ո՛հ կաղաչեմ, ազատէ զիս ասկէ ըսի ծնրադրելով։

— Ասկէ վերջը ինչ որ ըսեմ պիտի կատարե՞ս, աղէկ դիտնաս որ ձեռքէս խոյս տալդ անկարելի է, արդէն բոլոր գիւղացուց պիտի պատուիրեմ թէ, քեզ որ ատեն որ փողոցը տեսնէն, անմիջապէս բռնեն ինձ բերեն, իսկ եթէ ժամանակէ մը ի վեր նկուղին մէջ զըտնուելդ մէկու մը ըսես, կերթնում որ քեզ խեղդելով այս նկուղին մէջ կը թաղեմ, հիմայ ետեւէս եկոյ։

Մեծ ուրախութեամբ ա՛սա նոյն օրէն նկուղէն ազատեցայ...

Այս միջոցին փողոցէն հնչիւն սոյլի մը ձայն լսուեցաւ։

— Վա՛յ, ինքն է ըսաւ Պետո ոտքի ելնելով, ես որ բոլորովին մոռցեր էի որ պիտի գայ։

— Ով պիտի գայ հարցուց Նիքօ զարմանալով։

— Տիմիթրօն, այն որ քեզ կը փնտռէ։

Այս անունը լսելուն, Նիքօ կարծես կաթուածահարեցաւ ու պաղ քրտինք մը հոսիլ սկսաւ քունքերն ի վար։

— Ինձ նայէ ըսաւ Պետո, ջղուտ կանանց նման նուաղելու հարկ չիկայ, ժամադրաւայրերնիս փողոցն է, ասկէ գաւ ըսաւ խորհելով, կարելի է նոր բաներ պիտի իմանանք։

— Ըսել է հոս չի պիտի գայ, ըսաւ Նիքօ ազատ շունջ մը առնելով։

— Հոս գա՞յ... միթէ դռնապանս այս ատեն մարդ կընդունի՞. դու հանդարտ կեցիր եւ ես երթամ տեսնեմ թէ ինչ կը խնդրէ մեր խուզարկուն։

Պետո իւր ընկերը ապահովելէ յետոյ միջնափորէն ելնելով, պարիսպէն վար սահեցաւ, եւ ակնթարթի մը մէջ ինքզինքը փողոցը գտաւ։

Փողոցին անկեան լապտերին տակ, վերարկուի մը փաթտուած Տիմիթրօն տեսնելով որ իրեն կ'սպասէր, անմիջապէս քովը երթալով ըսաւ։

— Ահաւասիկ եմ, միթէ չա՛տ սպասցուցի քեզ. իրաւ որ տակաւ քունը աչացս տիրել սկսած էր։

— Պետո, քեզ այնպիսի գործ մը պիտի առաջարկեմ, որ եթէ յաջողիս, տասն ոսկի պիտի չահիս։

— Տասը՞ ոսկի, էհ, հայր Փամբու վկայ սքանչելի է. բայց գործն ինչ է. հարկաւ դժուարին ձեռնարկ մը պիտի ըլլայ որ ծայրը տասն ոսկի կապեր են։

— Ամենեւին, ընդհակառակը խիստ դիւրին գործ է. Ահաւասիկ խնդիրը, վազն առաւօտ կանուխ, բոլոր Փողոցի արտոյտները կը փողուես...

— Յետոյ...

— Յետոյ սա դիմապատկերը ցոյց կուտաս ըսելով, Նիքօյին մէկ կենդանադիրը գրպանէն հանեց Պետոյին տուաւ։

Պետո կազի լանպարին լոյսով, անմիջապէս ճանչցաւ կենդանադիրն, սակայն բոլորովին անգիտակ կերպարանով հարցուց։

— Այս պատանիի պատկերը ինչ պիտի ընեմ :

— Այդ սղան այս առաժառակ մօրը տունէն խոյս տուեր է , խեղճ մայրը մեծ յուսահատութեան մէջ է , հիմայ այդ կենդանագիրը բոլոր ընկերներուդ ցուցնելով պատուիրէ որ ամեն կողմ խուզարկելով այդ աղան զբանալու աշխատին . բարեազգարար Պօլսոյ մէջ մարդ չի ճանչնար եւ տեղ ալ չունի երթալիք , ապահովապէս այս գիշեր փողոցը մնացած է :

— Ըսինք թէ գտնուեցաւ , ինչ պիտի ընենք այդ աղան :

— Անժիջապէս ինձ իմաց տուէք , ահա այսչափ միայն :

— Եւ տասը ոսկի՞ն . . . :

— Նոյն վայրկեանին պիտի վճարեմ , միթէ ինծի վստահութիւն չունիս :

— Տէր Աստուած այդ ինչ խօսք է , միայն թէ իբր զեր հաշիւ բան մը ցնծալուեա , գիտեա որ բոլոր փողոցի արտոյանները վաղը միայն այս գործով պիտի զբաղին :

— Ահաւասիկ քեզ երկու ոսկի , կը բաժնէ :

— Թէ եւ աւելին չի մերժուիր , բայց այս ալ կօդտէ , վաղը իրիկուն չեղած , այդ սղան գտնուած համաբէ , ահ աղէկ միտքս եկաւ , դքեզ ո՛ւր պիտի գտնամ :

— Գէմէր ալթը Չիչէքլիին գինեանիկը , տու այժմ գիշեր բարի ըսաւ Տիմիթրօ , եւ մեկնելով մութին մէջ աներեւոյթ եղաւ :

Պետօ Տիմիթրօյին հեռանալը տեսնելով , բթմամտոր գլխին դրաւ եւ մատները խաղցնելով , սովորական ծաղու ձեւը ընելէ վերջը . ինքնիրեն մենախօսիլ սկսաւ :

— Վայ աւանակ վայ , խեղճ սղան եւ ձեռքովս բերեմ քեզ յանձնեմ հա՞ , եթէ գիտնար թէ իւր փրկուածը իրմէ քսան քայլ անդին տանս մէջ կը գտնուի , գործս վատ էր , այսուհանդերձ պէտք է ազատել այս սղան . . . պատահմամբ եթէ այդ արիւնհարբույն ձեռքն անցնի , կորսուած է :

Պետօյին միտքը մէկէն ի մէկ խորհուրդ մը ծագելով , անմիջապէս իւր նոր ընկերին քովը դարձաւ :

— Ինչ ըրիր , ըսաւ սա մեծ անձկութեամբ :

— Ինչ պիտի ընեմ , երկու ոսկին առի ճամբեցի գնաց . գուշակութիւնս ճիշդ է եղեր . վերջին աստիճան եռանդով քեզ կը փնտռէ եւ հաւաստի եղիր որ եթէ այս գիշեր ինծի հանդիպած չըլլայիր , ապահովապէս վաղը անոր ձեռքն անցած էիր :

— Ոհ , Աստուած իմ ըսաւ Նիքօ յուսաբեկ , ըսել է թէ կորսուած եմ . այս անգամ ալ ազատում չիկայ ինձ համար :

— Տղայ մի ըլլար հանդարտէ , միթէ ես քովդ չեմ ըսաւ Պետօ , այնպիսի ամենակարող մարդու մը վստահութեամբ որ իր հասակին նայելով , պիտի ժպտեցներ լսողը :

— Ոհ , դու դեռ չես գիտէր թէ ինչ սոսկալի մարդ է այն . . . :

— Ե՞ս չեմ գիտեր Տիմիթրօյին ինչ մարդ ըլլալը . ութ տասը լեզուներ հօրը մօրը լեզուին պէս խօսող եւ ամեն կարգի ընկերութեանց մէջ մանող երնող , յանդուգն ոճրագործն ինծի՞ պիտի սորվեցնես որ Բերայի եւ Ղուա-

թիոյ բոլոր թիւրամեցու նորոնները կը գողան իրմէ բայց որքան ալ յանդուգն եւ խորամանկ ըլլայ՝ քանի որ մարդ է , կը խորուռ . վկայ Եւայ նախամայրը որ օձէն խարուեցաւ . յուսահալի կիւլիւնեա ապրան պատմեց ինձ այս պատմութիւնը :

— Բայց դեռ չըսիր ինձ թէ , ինչ խօսեցար իւր հետը :

— Տես ինչ դժոխային ծուղակ մը պատրաստեր էր քեզ ձեռք անցնելու համար ըսաւ Պետօ :

Եւ ընթերցողաց արգէն ծանօթ՝ Տիմիթրօյին հետ ունեցած խօսակցութիւնը մի առ մի պատմեց եւ յետոյ տուած կենդանագիրը Նիքօյին առաւ յաւելցուց :

— Կը ճանչնա՞ն սա սղան :

Նիքօ պատկերն տեսնելով , լամպարին՝ ճօճուն եւ ծխարձակ լուսոյն մօտեցուց եւ զարմացական բացառանշութիւն մը արձակեց : Անկեղքայի հայելոյն մէջ թէ եւ շատ անգամ իւր գէմքը դիտած էր , սակայն այժմու ձեռքը բռնածը հայելի չէր , այլ թուղթի կտոր մը . խեղճը Տակեռութիւլի զօրութեան վրայ գտնուող անգամ չունէր , ուստի ընկերոջը դառնալով հարցուց :

— Խնդրեմ , հասկցուր ինձ , այս ինչ է :

— Այդ ի՞նչ է մի , ըսաւ Պետօ զարմացմամբ . քու դիմապատկերդ չը ճանչցա՞ր :

— Իմ դիմապատկերս . . . մի թէ թղթի կտորներէ՞ ալ հայելի կը չինեն հարցուց միամտօրէն :

Պետօ անմիջապէս գուշակեց որ լուսանկարին ինչ ըլլալը չի գիտեր գէմինը ու սկսաւ կարելի եղածին չափ բացատրել , Նիքօ թէեւ բան մը չէր հասկնար լսածնէրէն , բայց մէկէն ի մէկ յիշողութիւնը արթնալով գոչեց :

— Կեցիր , կեցիր , հիմայ կը յիշեմ որ Անկեղքա գիւնիկուղէն հանելէն վերջը , որ մը Տիմիթրօ հետը եռոտանի աթոռի նման բան մը բերաւ եւ զիս այդ աթոռին գէմը երկու վայրկեանի չափ անշարժ կեցուց . . . :

— Հիմայ դորձը հասկցուեցաւ , ըսաւ Պետօ յաղթութեամբ , Տիմիթրօ կենդանագիրդ հանած է որ եթէ օր մը խոյս տալու ըլլաւ , այդ կենդանագրով դիւրին ըլլայ քեզ գտնել , եւ շիտակը այդ կանխատեսութիւնը քիչ մնաց որ պիտի յաջողէր , հայր Փամբուլ վկայ շատ գուարճալի է այս . հիմայ ըսածներուս լաւ միտ դիր եւ ապա քնանաք . նախ եւ առաջ երկու երեք օր ասկից դուրս ելնելու չես :

— Հոս ինչ պիտի ընեմ :

— Զարմանալի հարցում , կեր , խմէ , պառկէ :

— Հապա գո՞ւ . . . :

— Ես իրիկունները կուգամ անցած դարձածը քեզի կիմացնեմ , փառք Աստուծոյ ապրուստի համար աշխատելու հարկ չիկայ , Տիմիթրօյին տուած երկու ոսկին այդ հոգէն ազատեց մեզ , այս երեք օրուան մէջ հոստեղ քեզի գործ ալ պիտի տամ որ միշակդ չի նեղուիս :

— Ինչ գործ պիտի ընեմ :

(Ծառուցակելի)

Տեղ Լրագրոյս՝ Ա. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՐԳՍԱՆ

(Նախկին ՊԱՂՏԱՍԻՍԱՆ Տպարան)

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համիտ 11.